

KVARTÆRGEOLOGI ROMERIKE-ODAL

Romeriksmjelen dannet av storflom år 5000 f.Kr.

av Arne Johan Olsen

Under løsmassekartleggingen på Romerike har Norges geologiske Undersøkelsere (NGU) blant annet lagt vekt på å følge opp spørsmålet om tilblivelsen av den såkalte Romeriksmjelen, som dekker om lag 100 km² jord på Romerike i Odalen.

Og kanskje var det en storflom for mer enn 9000 år siden som dannet dette "jordhavet", går det fram av NGUs årsmelding for 1984.

For ca 9200 år siden da grusavsetningene mellom Jessheim og Hauer seter ble dannet, var Romerike en vid fjord, ca 205 meter over dagens nivå. Iskanten trekte seg nordover mot Mjøsa, og det ble svære flygesandfelt på disse.

En av teoriene om Romeriksmjelens tilblivelse har vært at vinden førte silt ut over Romeriksfjorden. En annen teori er strandvasking i forbindelse med landhevingen.

Nå tyder NGUs undersøkelser på at mjelen er en flomavsetning som er bunnfall fra slammettet flomvann.

Lokal kartlegging har vist at det over et nivå fra ca. 150 meter over havet ved Blaker til knapt 160 m.o.h ved Vormsund ligger "uforstyrret" mjele der overflaten ikke seinere er forandret ved ras eller liknende. Under dette nivå finnes få avsetninger.

Undersøkelser viser at havet for ca. 9200 år siden sto på dette nivået og strekte seg som en smal fjordarm fra Øyeren til Vormsund der fjorden delte seg ut og dannet en åpen fjord mot Skarnes og Odalen forøvrig. Fjorden ble igjen smalere mot Kongsvinger og nordover Solørdalen. Og det var et smalt sund sørover mot Magnor med forbindelse til fjorden som gikk mot nord fra Vaneren i Sverige.

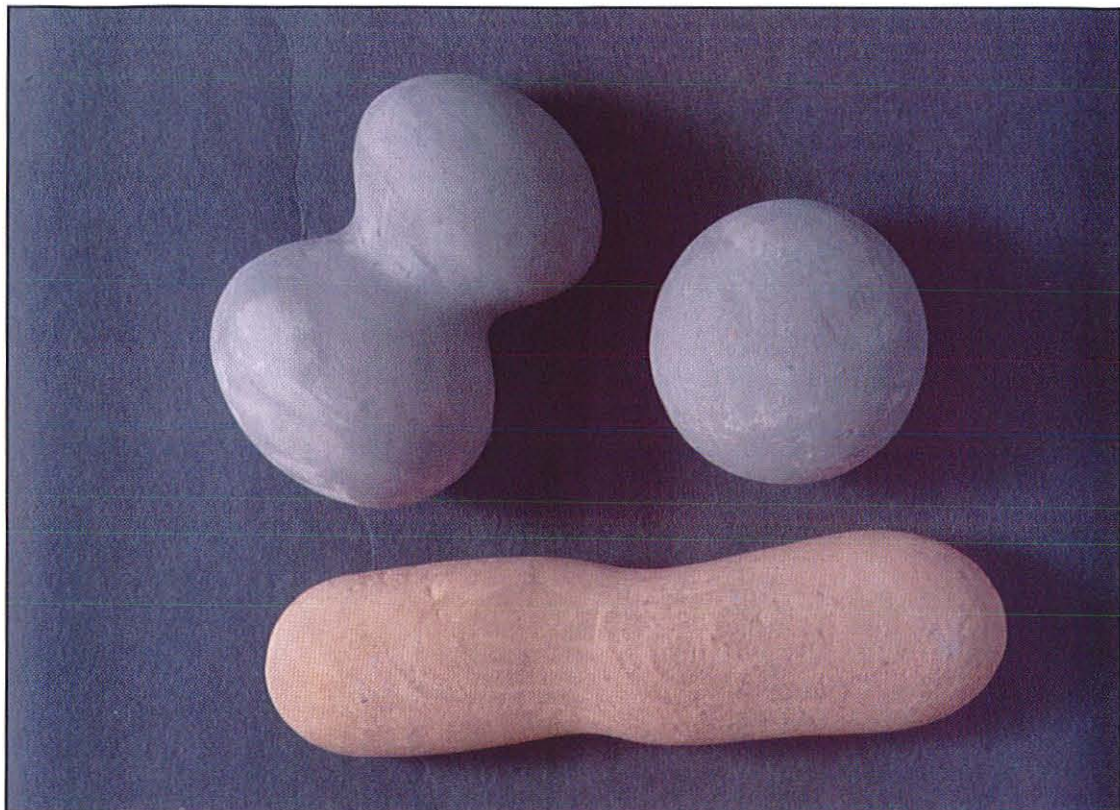
Det er merker etter isfjell på Romerike som spesielt styrker flomteorien om mjeleavsetningen i regionen. Undersøkelser viser at spor etter isfjell ble dannet samti-

dig med avsetning av mjelen og at denne foregikk over havnivå. Det er regnet at flommen var på 35-40 meter, og at det må til 180.000 m³/sek eller mer for å få til en så stor flom.

Avsetningen stopper ca. 1 mil nord for Vormsund, men kan følges gjennom Odalen til Solør. Der ligger det et belte med silt og sand på begge sider av dalen mot Elverum, og også sørover Eidskog til Magnor. Trolig forteller dette at flommen kom fra Østerdalen, altså den vannveien vi også har i dag.

Denne flommen må ha kommet på slutten av siste istid. Dengang var det flere store sjøer på vannskillet mellom Hedmark og Trøndelag. Mens den nordlige kanten av innlandsisen lå omtrent over Storsjøen/Rendalen. Atnoset, strekte det som geologene kaller Nedre Glomsjø seg over Tynset mot Røros og hadde utløp mot Trøndelag over Rugelsjøen.

På denne tid må isdemningen mot syd ha gitt etter, og store vannmengder trengte seg igjennom isen sørover. Sydlige brekant var trolig ved Elverum. Uttappingen av Nedre Glomsjø må etter dette ha vært en enorm flom, da 20-40 milliarder m³ vann fosset sørover i løpet av et forholdsvis kort tidsrom. Denne sjøen er den eneste vannkilde som kan ha gitt den flommen som måtte til for å flytte isfjellene og samtidig fordele mjelen ut over Romerike og Odalen, står det i NGUs årsmelding for 1984.

Marleiker: 13 cm, 4,5 cm og 7,5 cm. Foto: O. T. Ljøstad

Epidot. 4 cm. Foto: O. T. Ljøstad